

Հայկական Դպրեւան

Մ Ի Խ Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1 ԲԷՆԶԵԼՄՊԻՆ

ՆԻՒՄԵՐՈ 138

Մանգուլստի Էֆենդի հաճախող 6 եանի սենեակ 300
նիւսիւ վերիկիւ, սենեակի գլխիկի, բաժնի փարապար տախի
իլինտե օլարադ, 200 զէ՛՛ օլուպ, ալթը ալթը 100 զէ՛՛ օլու
բադ, վե նիւսիւսի տախի 50 ար փարապար սաթըլաճադ տըր :

Իրանաթըն պէհեր օւսթըր Իլին, պի-
րինճի տէֆաւաւ 5, Իքի ճի տէֆաւաւ 2,
վե Իւլինճիւ վե օւսթիւր տէֆաւաւաւ
էր դուրուշ ալթնաճադ տըր :

Մէքթուպ վե օւսթիւր, Պէյ օլու նոտա օղդու Եօւա
519 նիւսիւսիւս Խանէտէ ԼԷՎԱՆԹ ԶԷՐԱՆՏ Թապիա.
նէսինտէ, Կարապետ 8. Փանսեանէ կեօնու րիլէճէ տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏՈՒՆԻԼԻՅԵԷ

Էս համը ումուլիյե հազգընտա
թերթիւ օլունան նիգամաթըն սուրէթի.
նի հէր նե գատար տիւնքի Մանգուլս-
տիլտէ տէրճ իթմիշ իսէքտէ, Էլթուպա
լիսանընտա պասըլան դազլթալարտա,
մէզքիւր նիգամաթման պաշգու պիր դը-
թա տախի Մալիյէ նեգարէթի ճէլիլէսի
թարաֆընտան Պանդ Օսմանիյէ կեօնու-
րիլմիշ օլան նամէնին սուրէթի տէրճ ի.
տիլաիկինտէն թերճէմէսինի պէնան ի.
տէրիկ :

« Միւսիւլէր,

« Հիւքիւմէթի սենիյէ ճանիպի ալի.
սինտէն, տիւնեռնաթը խարիճիյէ վե
Էս համը ումուլիյե Ֆայիլ վե րէսէլ
մալթըրինն ումուլու թէտիյեթի զըմ-
նընտա թերթիւ օլունուպ, վե պա ի.
րատէյի սենիյե Էմիլիյէթի մաթլուպէ.
նին նիյէթի խարիյէթիյէ թաստիդ պույ-
րուլան նիգամաթըն սուրէթիյի թա-
րաֆընդա պիլ իթթիլտար կեօնաթըրիւ
տիր :

« Նասըլ քի 7ինճի մատտէտէ կէօրիւ-
մէքտէ տիր, նիգամաթը մէզպուրէ 1867
սենէսի ալաֆընդա մարթը իպթիտա-
սընտան իթիպարէն քեմալիլէն մէվթըի
իճրայէ վազ օլունաճադ տըր :

« Պու ճիւմլէ իլէ, թարաֆընդա,
8 ինճի մատտէյէ թէվիթիյան քէնտի
միւհրիւմ իլէ մէմհուր օլուպ, վե Էս
համը ումուլիյե նին Ֆայիլթըրինն սե-
նէյի հազըրէ աղօսթօսու իպթիտաթըն-
տան 1867 սենէսի մարթը իպթիտաթըն
գատար լազըմ կէլէն Ֆայիլթըրի իլէ,
պուլնարա գարշըլթը թախսիս օլունան
վարիտաթըն սուրէթի տախի իշար օլուն-
մուշ տուր :

« Նասըլ քի մէզքիւր սուրէթտէ կէօ.
րիւլէքտէ տիր, Խաթիլգրադաթը խարիճի-

լէնին միւլթիլիթ թագսիթլէրի կէլէճէք
մարթը րուլինն իպթիտաթըն, վե
Էս համը ումուլիյե Ֆայիլթըրինն տախի
յուլիս վե յունլար իպթիտաթընդա գա-
տար 627.187 քիսէյէ պալիզ օլաճադ օ-
լուպ, վե սենէյի հազըրէնին վարիտա-
թընտան իսէ, մէզքիւր Ֆայիլթըրին թե-
տիյէթի իլին 644.300 քիսէ թախսիս,
վե շու Էմիլ իճրաթը իսէ Պանդ Օսմանի
իւհտէսինէ թէֆիլդ գըրընդը տըր :

« Մէզքիւր վարիտաթըն տէֆթըրին-
տէ կէօրիւլու կիւնէ պինտէն, Էմիլիլթ
օլմադ իւզրէ, կիւմիւք վարիտաթընտան
350.000 քիսէ, վե աղնամ րիւսու մաթըն-
տան 80.000 քիսէ, Խաթանպուլ վարիտա-
թընտան 15.000 քիսէ, մէսքիւքեմաթը
մաղշուշա վարիտաթընտան 14.000 քիսէ,
Մըսըր վերիկիսինտէն 30.000 քիսէ, վե
Սըրպ վերիկիսինտէն 2300 քիսէ, (1) քէլ
Էվլէլ օղդուտան օղդու Պանդուտա
թէսլիմ օլունաճադ տըր, վե սանճադ-
յարտան հափալէ գըրընաճադ օլան 146,
000 քիսէ ազճէյէ կէլինտիքտէ, թաշ-
լարարըն մալ սանտըրլարընտան, Պանդու-
նըն մէմուրլարընա թէսլիմ օլունաճադ օ-
լուպ, հալ պու քի Պանդա մէմուրլարը
պուլու նմտեան մահէլէրտէն թախսիս օ-
լունան մէպալիլ տախի, օղդուճա իս-
թանպուլ իրալ օլունուտա գտան սնրա,
քէպալիք Պանդաթա թէսլիմ գըրընաճադ
տըր : Պու ճիւմլէ իլէ կէլէճէք մարտ ա-
նընն իպթիտաթըն գատար, մէպալիլի
մէզպուրէ տէր տէսթ իտիլէրէք հըֆդ
օլունաճադ տըր :

« Էտասը լազըմ կէլէն մէպալիլիլին
միւտտէթի հէր նե գատար կէլէճէք յուն-
վար իպթիտաթըն թէճալուզ իթմէյէ :

(1) Տիւնքի Մանգուլստիլտէ պու վերիկիյէ
սէհվէն պիր զէրօ զիւստէ դամ օլունաթադ
25,000 քիսէ տէնիլմիշ տիր :

ճէք իսէտէ, թախսիս օլունան վարիտաթ-
իսէ վաղթը մուպնէնինտէն Էվլէլ տէր-
տէսթ իտիլէմէյէ Էմիլինտէն, Էմիլիլթ
կէօսթըրիլէն մէպալիլի մէզպուրէնին
տէրաթթի իլին կէլէճէք մարթա գատար
թէհամիւլ օլունաճադ Էհէմմիյէթի տէն
կէօրիւլմիւշ տիր :

« Իլթէ մէզքիւր թագսիթլէրին թե-
տիյեթի նիյէթի խարիլիլէսիլէ տիրքի
Հիւքիւմէթի սենիյեթ թարաֆընտան
թէտապիլի լազըմէյէ թէշէպալիւս իլէ,
մէզքիւր տէֆթըրտէ իշար օլունան վա-
րիտաթ իլէ թէտիլիլ օլունաճադ իւզրէ
պիր իսթիլգրադը մու վազգաթէնէ իհթի-
եաճ կէօրիւլմիւշ տիր :

« Էս համը ումուլիյե նին կէլէճէք
սենէլէր Ֆայիլթըրի իլին թախսիս գըրը-
նան վարիտաթ, Նեգարէթի ճէլիլէսի
մալթը թարաֆընտան թայիլին օլունուպ
վե տէֆթըրի տախի պիր գաշ կիւնէ
գատար Պանդաթա իթա օլունաճադ տըր :

« Իլթէ հիւքիւմէթի սենիյեթ ճանի-
պի ալիսինտէն, Խաթիլգրադաթը խարիճիյէ
Էս համը ումուլիյե Ֆայիլթըրի թագսիթ-
լէրի հազգընտա իթթիլադ օլունան շու-
թէտապիլտէն, Էմիլիլթի ամմէնին հու-
սուլի մէմուլի գալիտէն տիր :

ՄԵԼԷՆ ՆԵՐԷ

— Թրիլթէ զազթիտաթընտան պի-
րիսինտէ շու աթիտէրի պահա օղունմուշ
տուր :

« Պունտան սէքիլ կիւն մուգատտէմ
Գարաաադ պէլինն սէրքեթթիլի Մ.
Վապիլա, վե Մ. Տիւ կիլիկ, վե Պիօթթալ-
լօ Արշիմանթիլթիլնալն միւրէք քէպ օլան
վէքիլլէր պուրտան կէլէրէք Վիլէնտա
կիլթմիլլէր տիր : Մէսուլաթիւ նաղարէն
մէրդու ման վէքիլլէրին մէմուլիլիլթլէրի
պիր շօզ մաթլուպըրը գըմընտա Ա.
վրսթիլա իլէ Բուսիանըն սուալէնէ
թիլնտէն իպարէթ իմիշ : Օսմանլարըն

բօլու քիւշիւք Մասիստէ, Բուսիս սեփիրի հազրէթլէրի թարաֆընտան Ծիւն Աւարայրի ալէյհինտէ թէչէքքի օլունտուղու եաղըրդտան սօնրա, Հասունեան հազրէթլէրի թարաֆընտան Մանգուլմէի Էֆէքեար ալէյհինտէ թադրի օլունտուղու տախի եաղըրդ տոր :

Վէ պունուն աղըրդտան, պունտան իւշ ալ մուգատտեմ բաթրիքխանէ թարաֆընտան Պապը-Աւիյէ օլունտան թադրիլին, վէ մուհաքէմէմիլ լաղըմ կէլմէ սինին ղեքրինի տախի կէչմիշ, վէ կիւեա, իշիթիթիլին կէօրէ, Մանգուլմէին միւլէլիֆինին « արաեա ատամլար պըրադաղը, վէ թէօվկէքեարլըղնա տայիր պիր պահա տէրճ իտիւլ, վէ պունտան սօնրա տահա ղեհաւէ իթիտալվէ էմրի պատիրէ. թէրիւյէթ իտէճէկի զըմնընտա վատար իտէրէք րաթրիքխանէ իւշ միւքեալմէ տէ պունտուղունու պիրտիրմիշ տիր :

Տահա պունտան պէշ ալթըր կիւն էվ վէր եանի կէչէն ճիւմա կիւնիւ շըգարըլան 133 նիւմէրօլու Մանգուլմէ մէյտանտէ օլունու, վէ ալէմ կէօրմիւշ վէ օղունուշ, վէ հիւշ տէյիլ իտէ իշիթմիւշ օլունուղու, վէ քէնտիսինէ Մանգուլմէ գազարա պիր կիւն կիթմէսէ, Ֆէրատաղ կիւնիւ խապէր կէօնտէրտիկի տէրքեար պունուն տուղու հալտէ, Մասիսին կիւեա « իշիթմիւշ օլունուղու պէշ իշիթմիւշ շըգարըլա, եալանճըրդ իւշ վատաթ իւն տան պահա պիր շէյ տէյիլ տիր :

Էվլէլա Մասիս շունու պիրմէի տիր քի Մանգուլմէ « մեղայ ր տէյէճէք գատար վատ տէյիլ տիր : Մանգուլմէ բաթրիքխանէ վէ սայիրէ հազըրդտան հէր նէ քի եաղըրդ իտէ ճէվապ վէ խապաթընա գատար տոր, վէ հէր վաղըրթտա հազըր տոր : վագատ, հէր նէ գատար Մասիսին աթէշիքին ու դարագ, վէ խուսուսիյէ հաստիստէն գամալմիւշ օլուն կէօլէրի կէօրէմէմիւշ իտէտէ, 133 իւնճիւ Մանգուլմէտէ պէհան զըլմնտըրդ կիպի, վագատա Բաթրիքխանէ իւշ Մանգուլմէ պէյնիտէ հիւսնի թէվէճէլէս վէ խալիսէթ հասըր օլունուշ, վէ մուհաքէմէտէն սարֆը նազար օլունմուշտուր : վէ շու ասարը մագպունէնին վիճուտէ կէլմէսինտէ ղալրէթի միւլէյ իւշ մէլուլի պիր գաթ, թարաֆէյն պէյնիտէ իճրայի թէվասուլթ իթմիւշ տիր : Լաքին, իշիթէ Բաթրիքխանէ մէյտանտէ տիր, Մանգուլմէ թարաֆընտան գաթան պէյլէ պիր վասըթա եա միւրաճաթ օլունմաղըտան պահա, չիմոխտէն սօնրա գալէմիւլի շու եա պու եօլտա գուլունաճաղըրդա տայիր հիւ պիր շարթ տախի վուգու պունմամիւշ տոր : վէ պու պարըրդըր էյլէ Մասիսին խեալաւաղըր կիպի գապա սուրէթտէ վիճուտէ կէլմէյիպ, աղըրտան վէ Ֆիքրինտէն կէչմէգ սուրէթտէ պիր նէ

զաքէթ իւզրէ հասըր օլունուշ տուր, վէ պունտա տախի հէման հէր նիւսիւմիւղտէ բաթրիքխանէ իւզըրինտէ կէօրտիւկիւմիւզ գուսուրարը բէյտէրթէյ պէհանտէ տէվամ իյլէմէքտէ օլմամըգ տոր : էմմա, պու պապտէ թէվասուլթ իտէն գաթքիմ իմիւշ, վէ նասըր օլունուշտա թէվասուլթ իթմիւշ, վէ թարաֆէյնտէ նէ նիլէթէ մէյնի լույի լիգա կէօպէթաթիւք տէն պաշգա իգհարը մէմնուլիկէթ տախի իթմիւշէր իմիւշ, արթըր օրալարը պիր սըրըր տոր, վէ օլ սըրըրտա Բաթրիքխանէ իւշ Փանտեան քէնտիսի իշին սագըլմըլտուր տոր : նաֆիյէ եէրտէ Մասիս պօշ ալթըրտա տօլու թուլթմաեա չալըլմամալու տոր :

Մասիս եա պու իշիթմիւշտա եանիւշ շընը թասհիւ իթմէի տիր, վէ եալսօտ սէյլէթիքիլինի իսպաթ իյլէմէի տիր : պու իշիթմիւշտա շըգարըլա մէրտիլէ գարըր տոր : Լաքին թասհիւ եա իսպաթ իթմէքիլէ կէր սիւքիւթի իթմիւշտա իտէր իտէ, տահա պիւտտէ մէրտիլէ գարըր տոր : իմաի, էկէր Մասիս մէրտիլէ իտիպտէ, շու իրթիքեալ իթմիւշ իշիթմիւշտա, եանի տրաեա « միշնտըլտար ր պըրաղըպ, վէ պիր « մեղայտիւն յօգուաճ ր նէշ իտէճէկիմիւշ իսպաթ իտէր իտէ, պիւ քէնտիսինէ սահիսնէ վէ ալէնէն պիրաթէրին տէրքեալ պաշգա, միւնտիպ կէօրտիւկիւ պիր խալաթիլալանէն տախի 10 տտէտ լիւր իհտա իտէճէկիմիւշ վագա ու պէհան իտէրիլ, էմմա, պու մէրտիլ իճրա իտէմէլտէ, վէ կիւեա իշիթմիւշ օլունուղու շու եալմարընտա կէրի ալմաղ, վէ էյլէ դալաքքեարտան պահալար եաղմագտան վագ կէչմէգ իմիւշ, պիւտէ աննընտա պիր վատաթ իւն տամըսըր պասարաղ իգթիլիալ իտէրիլ :

Մասիս պու հալաթիսի պու սուրէթտէ, իւշ ալտան սօնրա եաղմագըլա տախի պիր նէվի վատաթ իւն իյլէմիւշ տիր : շիւնըր, Հասունեան հազրէթլէրին թագրիլինի պիրտիրիքտէն սօնրա, մէգքիւր Բաթրիքխանէ թագրիլի վիքրինի տախի կէչմիւշ, վէ մէգքիւր իշիթմիւշ իսպաթ իրթիքեալ իյլէմիւշ տիր :

Էկէր Մասիս Բաթրիքխանէ թագրիլինի հալաթիսի տէյի եաղմիւշ իտէ, իւշ ալտան պէրու նիշին եաղմամիւշ իտի, վէ չիգկի իւշ աեբրարաղ տարընա պիր հալաթիսի կիպի եաղմաղպտա նիշին մէգքիւր Հասունեան թագրիլի հալաթիսինէ գարըրտորմիւշ տոր : վէ պունտանտա գաթիլաղար, Բաթրիքխանէին թագրիլինէ պիրտէ սէպէպ վիթէրէք « յալունուն յարձակմանց համար ր տէմիւշ տիր : վէ պունտանտա աշիքեար Ֆէհմ օլունմագտա տոր քի, Մասիս Մանգուլմէին աղըր աղըր ֆագաթ հազըր թաշ

լարընա, մէրտէ գարըրդ վիթէմէտի կինտէն, դարաղքեարտան հարէթլէր իսպաղընա շըգըրմըշտոր : վէ պունտա Մասիսին եէնի թապիաթը օլմաեղպ, իւշ 13 սէնէլիք թապիաթընտան պունուն տուղու ամմէեէ մալիւմ տիր :

Մասիսին իւշ ալտան սօնրա, պէյլէ իշիթմիւշտա իւշ, վէ Հասունեան թագրիլինի միւնտէպէթ իյլէ Բաթրիքխանէին թագրիլինի ղեքր իյլէմէսիյէ, եա Մանգուլմէնէ պիր գօրդու պաղըլմագ իսթէմիւշ տիր, վէ եալսօտ մէգքիւր թագրիլէր պիր դաղէթա իշին տտէմի շէրէֆ տիր կիպի ալէմ տուեուրմագ իսթէմիւշ տիր : հալ պու քի հիւ պիրտիլէ գալպի թէսէլի պուլամաեաճաղ տոր : շիւնըր Մանգուլմէին միւլէլիֆի էյլէ Մասիսին միւլէլիֆի կիպի կէօլէսինտէն գօրդանալարտան տէյիլ տիր : Մանգուլմէին միւլէլիֆի ումուսուն մէնֆաթըր նիլէթ իյլէ վէ հաղալանիկէթ ու նիղամը քէնտույէ գաղան իտէրէք ալա խաթըր կէօնիւլ պաղմագըրդըն, եաղար, սէյլէր վէ իճրա իտէր, էմմա, պիր թագսիրաթտա պունունտա ճէգաեաաա միւսթա, հազգ պունունուր իմիւշ, օնու տախի սէրպէսթմէ չէքէր, վէ պատէ հու եինէ քէնտի թարիլինէ տէվամ իտէր, վէ պէյլէ թագրիլիլին տախի քէնտիսի իշին մուճրպի իշիթմիւշտա ատա իյլէր, վէ իթմէքտէ տիր : վէ Մասիստէ խապէր վէրիլ քի, էկէր սէվիիպ իտէնտան օլաճագ իտէ, մէսմուլթա նազարէն, պօշ պիր շէյ զըմնտա, Պրուսա միւլթաարըրթը հազրէթլէրի թարաֆընտան տախի Պապը-Աւիյէ պիր գըթա թագրիլ կէլմիւշ տիր : վէ տահա շօգ եէրլէրտէնտէ կէլմէ կի Մանգուլմէին լիւլի իգթիլգալմտան տոր, շիւնըր Մասիս տէյիլտիր քի սիթիլին սէնէ տալմաճըրդ գալսըն, տալմաճըրդ գալմագ, թէէսիրաիլ օլմագ տիմէքտիր : պիր դաղէթա ալէյհինտէ գուհուրա կէլէն թէչէքքիլէր, պաղըր ինտիստէ Ֆէնա թէէսիրէ պիր ալեամէթ ատա օլունալար տախի, գարըրդ պիրտէ իյի թէէսիրի պունունմաղընա պիր տէլիլի գալի սաեղաճաղընտա շիւրհէ ճալիլ տէյիլ տիր : պու ճիւմէ իյլէ, հէլէ Մասիս քէնտիսի տախի տեղպլամագ եալստ սէվիմէք իսթէտիկի թէչէքքիլտէն պատտէ գալմաեալպ, Տէրոյնց պատուելինին ղաղապընա ուղրաղըրդտան, պունտան իրի ալ էվլէլինտէն պէրու Պապը-Չապլիլիյէին խասըր օվաթընտա կէգին մէյլէ մէճպուր օլունուղու կէօրիւլիւշ տիր :

Մասիսին պու իշիթմիւշտա իրթիլքեալընտան միւրաղը, պաշըճա պիղէ օլան դարաղ վէ հաստիստէն նաշի, Հասունեան հազրէթլէրինէ պիր խուլուս իգհարիյէ « թամամ, իշիթէ սըրսը

